

Császka György kalocsai érsek elfeledett műgyűjteménye

Lakatos Adél, Kalocsai Főegyházmegyei Levéltár

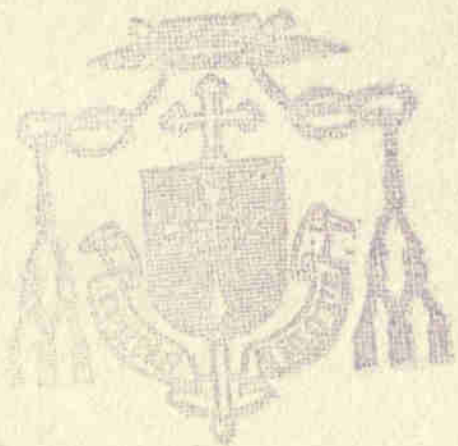

CS

CS

23.
Császka György
Malocsi útszék

Szent Ulrik püspök. 1700 körül

Miért is érdemes egy szétszóródott gyűjteménnyel foglalkozni?

- A Császka-gyűjtemény a kalocsai érsekség történetének egy érdekes színfoltját jelentette. A kalocsai érsekek sorában ugyan nem csak Császka volt ismert gyűjtőtevékenységéről, hanem pl. Patachich Ádám (1776–1784) és Haynald Lajos (1816–1891) is. Patachich jelentős könyvgyűjteménnyel érkezett korábbi állomáshelyéről, Nagyváradról Kalocsára. Könyvtárát egész életében gyarapította. Halálakor már 18.992 kötetet őriztek az érseki rezidencián. Haynald többek között botanikai gyűjteményéről és szakkönyvtáráról volt ismert. Európa híres botanikusai és növénygyűjtői tekintették meg kalocsai herbáriumát. Azonban az érsekek között Császka György volt az egyetlen, aki komplex és szerteágazó műgyűjteménnyel rendelkezett.
- A magyar művelődéstörténet szempontjából is jelentős műtárgyegyüttesnek kutatása számos, új és fontos adalékkal szolgálhat, pl. gazdagíthatja egy-egy hazai művész munkásságát, ill. segítheti a hazai közgyűjteményekben őrzött, szepesi provenienciájú darabok történetének feltárását. Császka ugyanis Kalocsára érkezése előtt a szepesi püspökség élén állt. Több, értékes darab beszerzése ehhez az időszakához köthető.

Miről is szól az előadás?

- I. A gyűjtő: Császka György
- II. A Császka-gyűjtemény elhelyezése a kortárs gyűjtemények sorában
- III. A Császka-gyűjtemény ismertetése

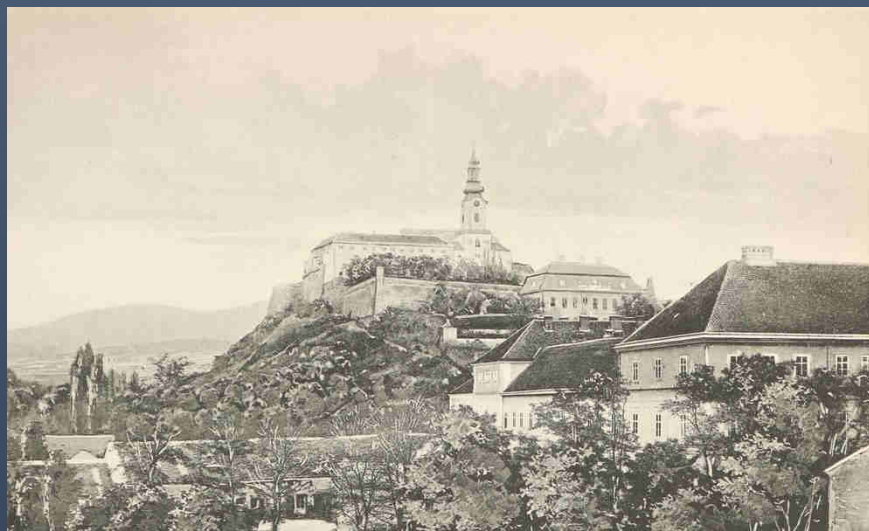
Császka György életútja

- A Császtka családnév első említéseivel a történelmi Magyarország területén a vágbesztercei (Považská Bystrica, Szlovákia), szakolcai és holicsi (Holíč, Szlovákia) anyakönyvekben találkozhatunk. Császka György a t betűt az 1870-es években hagyta el a nevéből
- Az ősök a magyar-morva határon élő építőmesterek voltak.
- A 19. század közepén Császtka Mátyás és Császtka Ferenc (Császtka Jakab testvére) Nyitrán gyakorolták mesterségüket. Mátyásnak a kőművesmesterek 1828. évi összeírása szerint 20 legénnyel működő vállalkozása volt.1
- 1826-ban született Nyitraszerdahelyen.
- Apja: Császtka Jakab építőmester. Anyja: a nemesi származású Krchenyák Franciska.
- Testvérek: Mária, Viktória, Vilma és Jozefa

A nyitraszerdahelyi szülői ház

- Tanulmányok: Nyitrai és tatai piarista gimnázium. Tatán grammatikai tanulmányai befejezése mellett magyar nyelvtudását is tökéletesítette. Majd az esztergomi bencés főgimnázium, pozsonyi Emericanum növendéke lett. 1844-től a nagyszombati érseki líceumban filozófiát tanult. 1846-tól a bécsi Pazmaneumba került.
- Császka Györggyel egy időben és egy helyen folytatta tanulmányait anyai ági unokatestvére, Samassa József is. Hőke Lajos, a Nyitra vármegyében birtokokkal rendelkező Majthényi László báró gyermekeinek házi tanítója így fogalmazott velük kapcsolatban: *„Láttam mind a kettőt gimnazista korában, [...] Eleven, szorgalmas tanulók voltak és bizony sokra is vitték”*.

Nyitra látképe a püspöki központ épületeinek otthon adó várral

- 1850-ben Galgócon szentelte pappá Scitovszky János hercegprímás.
- Scitovszky János 1850-ben újjászervezte a nagyszombati érseki líceum mellett egykor működő érseki konviktust. Prefektusává pedig frissen szentelt papját, Császka Györgyöt nevezte ki. A hercegprímás az érseki konviktus fejlesztésében is számított rá. 1851-ben a papi hivatásgondozásban fontos szerepet játszó gyermekszemináriumok tanulmányozásával bízta meg Császkát, aki ennek kapcsán beutazta az osztrák örökös tartományokat és Észak-Itáliát.

Jakobey Károly: Scitovszky János hercegprímás.

- Prefektusi megbízatása mellett Császka 1850–1853 között az érseki líceumban matematikát is tanított.
- Ezzel kapcsolatban a *Budapesti Hírlap* 1884-ben közölt egy anekdotát: *„Papi pályáját az ötvenes évek elején mint tanár kezdé [ti. Császka György], a nagyszombati érseki gimnáziumban. Fátuma úgy akarta, hogy a mennyiségtan jutott neki osztályrészül. – Gyuri te, hisz nem értesz a mathezishez- mondá neki a nagyszombati gimnázium Szofokleze Samassa [ti. Samassa József, ekkor a latin és görög nyelv tanára], kihez Császkát anyai ágon közeli rokonság fűzi. – Dehogy, nem – felelé Gyuri – tudom az egyszeregyet. Csakhogy Szuppan direktornak [ti. Szuppan Zsigmond] a tanári kvalifikációról más fogalmi voltak, aminek következtében Császka az érseki helynökségi irodába helyeztetett át udvari papnak”.*
- 1853-tól a nagyszombati helynöki irodában dolgozott. 1856-tól az esztergomi érseki iroda irodaigazgatója lett. A prímási udvar kiváló iskola volt a számára.
- 1870-ben esztergomi káptalan mesterkanonokja lett.

Császka György nagyszombati működése idején. Vasárnapi Újság.

- Scitovszky János hercegprímás halála után Simor János került az esztergomi székre. Császkát ő is megerősítette esztergomi irodaigazgatói hivatalában.
- Császka ismert volt szórakozottságáról. Ezzel kapcsolatban több anekdota is fennmaradt. Császka szívesen kísérte el Simor Jánost hivatali útjaira. Ilyenkor szerette bebiztosítani magát, hogy mindenképp helye legyen az érsek kíséretében. Emiatt szobájában mindig volt egy előre elkészített úti táská. Ha Császka meghallotta, hogy a prímás utazik valahova, magához vette a csomagot és beült az érseki hintóba, várva az indulást. Ez a szokása egy alkalommal komikus jelenettel végződött. Az érseki hintó javítása után jelezték Simornak, hogy a kocsis „előállt”, azaz a prímás megtekintheti az elvégzett javítást. *„Császka azonban minderről semmit sem tudván, ő csak azt hallja, hogy a „kocsis előállt”, köpönyegét, táskáját fogja és rohan a hintóhoz és abba egész kényelemmel elhelyezkedik. Múlik fél óra, múlik egy óra, – végre jön a prímás, s felfogván a helyzet komikumát, a hintót körülnézte, aztán azt mondá Császkának, persze latinul: »Tantum maneat« – csak maradj. Simor eltűnt, Császka pedig várt és várt, talán ma is ott ülne a hintóban, ha valamelyik kocsis észre nem veszi őt és föl nem világosítja, hogy hiszen »a lovak nincsenek is befogva!«*

Budapesti Hírlap, 1884.

Liezen-Meyer Sándor: Simor János. 1886.

Szepeshely, a szepesi püspökség központja

A szepeshelyi Szent Márton székesegyház

- Az esztergomi érseki aula ambiciózus irodaigazgatóját kortársai esélyes püspökjelöltként tartották számon.
- Ez a pillanat 1874-ben érkezett el Császka életében, amikor unokatestvérének, Samassa Józsefnek egri érseki kinevezésével megüresedett a szepesi püspöki szék.
- Császka kiválasztásánál személye mellett komoly érvként szolgált szlovák nyelvtudása.

- Szepesi időszakában bőkezűen támogatta egyházmegyéje gyakran középkori eredetű templomainak felújítását.
- A 19. század derekától rendszeressé váló hazai országos kiállításokon (1876. évi árvízkárosultak javára rendezett tárlat, 1884-es országos történeti ötvösmű kiállítás) megismerkedhetett a nagyközönség a szepesi püspökség egyházművészeti emlékeivel, melyek kölcsönzését nagyvonalúan pártfogolta.
- Császká elkötelezett támogatója volt az 1872-ben alapított Iparművészeti Múzeumnak.
- Szepesi püspöksége idején műgyűjteménye különleges darabokkal gazdagodott és hamarosan országos hírnévre tett szert.
- Mindezeknek köszönhetően hamarosan ismert lett művészetpártoló tevékenysége.

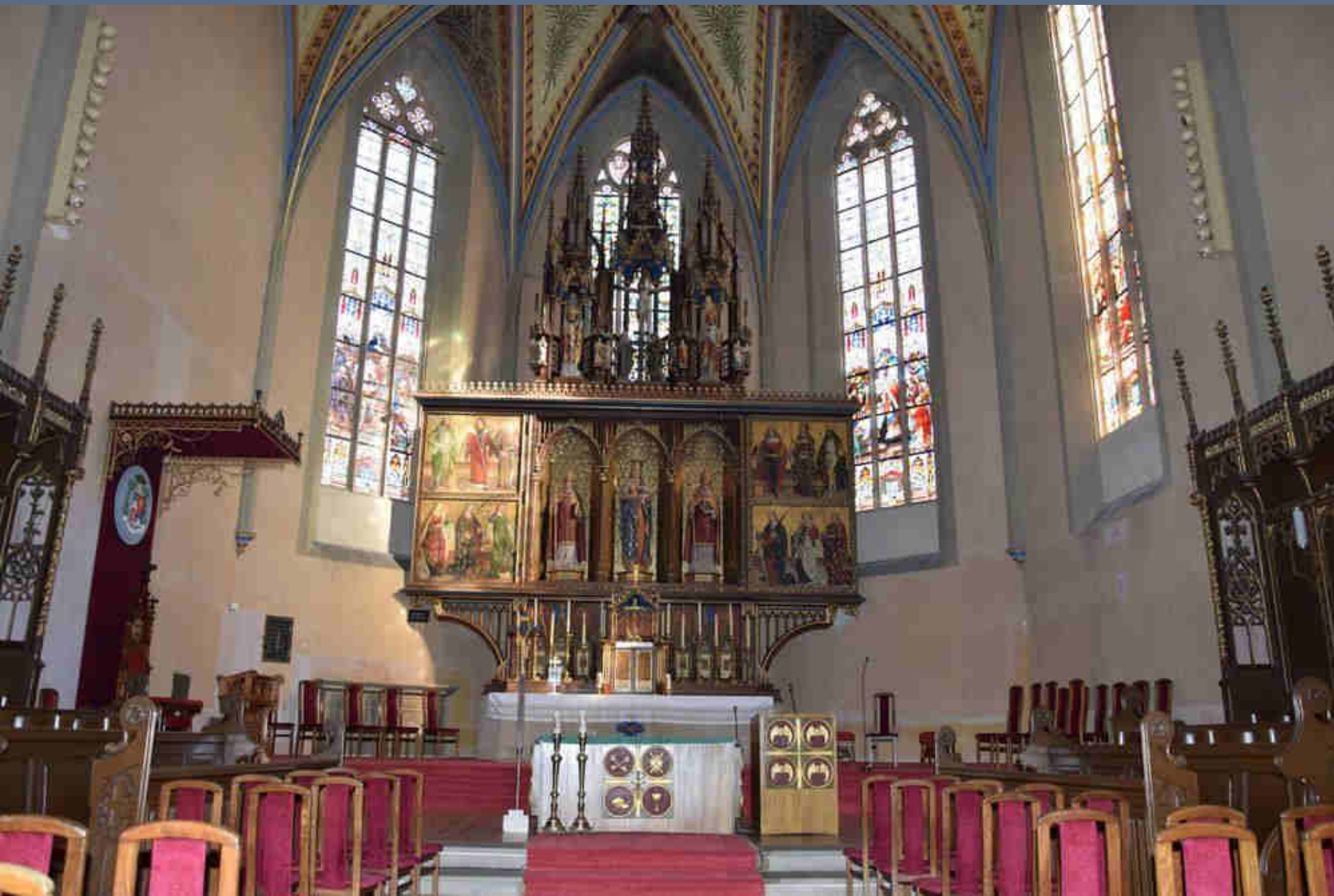

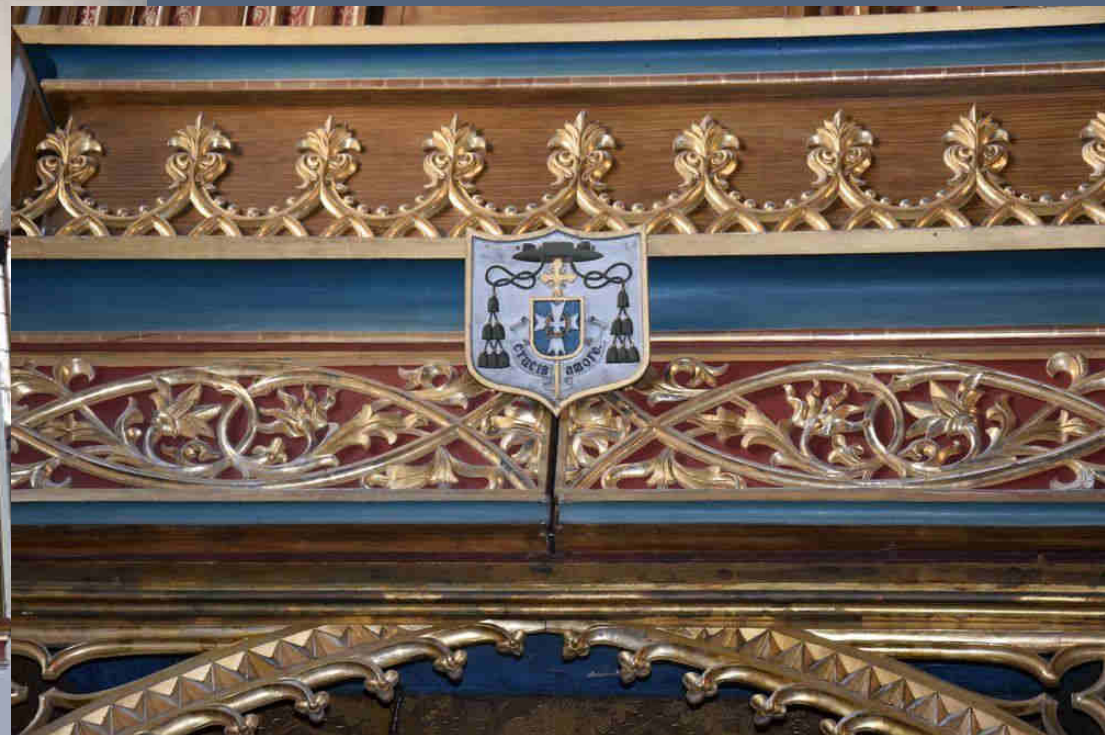

- „A sok kitűnő művész úgyszólván csak mint segéd működött közre, mert még a tervrajzokat is a püspök személyesen vizsgálta át és tett azokon javításokat, változtatásokat és személyesen ügyelt fel azok keresztülvételére.” Székely Nemzet, 1891.
- Építészek: Friedrich von Schmidt, Lippert József, Schulek Frigyes, Steindl Imre, Huszy György
- Festők, szobrászok: Lotz Károly, Felice Daberto, Hanula József, Dominik Demetz
- „Midőn a kifestésbe fogtak, Lotz, a püspök által felkérve, személyesen megvizsgálta a freskomunkákat és meglegedését fejezte ki” Vasárnapi Újság, 1891.

A középkori eredetű Három királyok imádása mellékoltár a Császka-féle átalakítás után

Poprád, Szent Egyed templom

- Falképeit 1875-ben fedezték fel.
- Felice Daberto 1876-1878 között, majd 1885-ben restaurálta a falképeket.
- Myskovszky Viktor két neogótikus mellékoltárt tervezett és 1882-ben egy falképszakaszt ő is restaurált.

Lőcse, Szent Jakab templom

- A Szent Dorottya-ciklus és a szentély főoltára körül látható falképeket id. Stornó Ferenc állította helyre, 1871-1873, ill. 1889-1890 között.

Zsegra, Szentlélek templom

- Zsegra kéthajós, gótikus templomának falképeit Duchon János fedezte fel 1854-ben.
- 1870-ben Klimkovics Béla kassai rajztanár járt a templomban, aki jelentést tett az Archeológiai Bizottságnak az általa látottakról.
- 1870 őszén az Archeológiai Bizottság megbízásából utazott Henszlmann Zsegrára, hogy megvizsgálja a nagyrészt még mészréteg borította falképeket
- Id. Stornó Ferenc végzett itt kutatásokat.

Stratégiai kapcsolatépítés a Szepességben

- Esztergomi éveinek tapasztalatát szem előtt tartva, a későbbiekben is gondosan ügyelt arra, hogy Simor János bizalmát megőrizze és a jó kapcsolat fennmaradjon közöttük. Simor többször is meglátogatta a Szepességben egykori irodaigazgatóját. 1880-ban az egyik újságcikk szerzője egyenesen úgy fogalmazott, hogy Simor egészségét a „*savniki fenyvesek levegője*” (Spišský Štiavnik, Szlovákia) állította helyre. A hazai főpapság soraiból nemcsak a hercegprímás időzött szívesen a Szepességben, hanem mások is. Samassa József gyakran kereste fel unokatestvérét, Császkát. 1890-ben tavaszán Bubics Zsigmond és Dessewffy Sándor püspökök vendégeskedtek Szepeshelyen.
- Császka több arisztokrata családhoz fűződő kapcsolatát itt a Szepességben alapozta meg. „*Nyár idején onnan árasztja jótékonyágát a szepesi püspök [ti. Császka György], s ott töpreng a fölött, hogy miképp varázsolja savniki kastélyát mindazok második otthonává, a kiket vendégszeretetével magához édesget*” *Vasárnapi Újság, 1891.*

Bubics Zsigmond kassai püspök

Dessewffy Sándor csanádi püspök

Út az uralkodóház felé

Munkács 1887. Jánár hó 1-én

Nagyemlékezőnek

legősi méltó kísérelőjé

József Kell.

Klotild Főhercegné

- Császka meghitt, baráti viszonya Klotild főhercegné családjával a Szepességben kezdődött.
- A főhercegné először 1885 nyarán orvosi ajánlásra érkezett beteg gyermekeivel Ótátrafüredre. Nagyon megtetszett neki a Tátra, és úgy döntött, ezentúl rendszeresen itt tölt majd egy hosszabb időszakot a családjával. Első tátrai látogatásuk idején néhány napig a szepesi püspök vendégszeretetét is élvezték. Nyaralójuk 1885–1886 között épült fel, ahol a főhercegi család valóban szívesen időzött.
- Császka püspök Ótátrafüreden kis templomot építtetett, hogy a kedvükben járjon.

- A püspök, hogy előkelő „szomszédainak” kedvében járjon, a főhercegi család tátrai ottléte idejére a savniki vadsparkban adott otthont a főhercegi ifjak, László és József Ágost „házi kedvencének”, a Kanadából hozatott fehér szarvasnak. Nevelőjük, Holdházy János címzetes apát, kanonok levélben mondott köszönetet a kedves gesztusért: „Ime ma korán reggel a hála és elismerés új jogcímével méltóztatott Ő fenségeiket lekötelezni amaz örvendetes híradás által, hogy a kis urak hő óhajtásának tárgya: a kanadai fehér szarvas immár Savnikon van”.

körbenjáró imáért. Ime ma korán reggel
 a hála és elismerés új jogcímével méltóztatott
 Ő fenségeiket lekötelezni amaz örvendetes hír-
 adás által, hogy a kis urak hő óhajtásának
 tárgya: a canadai fehér szarvas immár Sav-
 nikon van. Török köszönet a kegyesen elfakó-
 zólt elfeltámasztás, és tetszéses borsinaskérés

Tatrakülvén 1886. évi
 szept. hó 10. éi

kegyelmező polgája
 (Holdházy János)
 apát kanonok }

- Császka és a főhercegi család között kialakult meghitt, bizalmas viszony fontos emlékei azok a Kalocsán őrzött levelek, melyeket Klotild és fiai, László és József Ágost írtak magyarul a püspöknek. A főhercegi család tátrai nyaralásai alatt rendszeres megfordult a szepeshelyi püspöki palotában, vagy a savniki várkastélyban. Időnként több napot is ott töltöttek.

Nagyméltóságú Püspök Ur!

Fogadjon kérem legteljesebb elismerő
köszönetünket azon szives vendégszerető
fogadtatásért, melyben tegnap Excellen-
tiád részéről a kies szép Schabniki
paradicsomban László testvéremmel
együtt részestünk. A kellemesen töl-
tött nap örökké emlékezetes lesz elöt-
tünk, s remélem is, hogy ha a körül-
mények engedendik edes Mamaiská-
val és nővéremmel együtt ismétlenni
fogjuk látogatásunkat Excellenti-
ádnál, hogy ők is élvezsék a gyönyör-
ű Schabnik kellemeit.
Ismételve meleg köszönetünk

nyilvánítását, kitünő tisztelettel váltig
maradok
Excellentiádnak

Tátrafüred
15/III. 1885.

szives bekötéssel
József Ágost

1887-ben, amikor Császka súlyos balesetet szenvedett, Klotild idősebbik fia, József Ágost főherceg levélben érdeklődött a püspök állapota felől. Császka ugyanis bal karját két helyen is eltörte, amikor Szepeshelyen egy sétakocsikázás alkalmával lovai megbokrosodtak és hintója felborult. A püspök pedig kiesett a fogatból. Így írt neki József Ágost: „Igen nagy sajnálkozással és részvétellel hallottam a lesújtó hírt Nagyméltóságod sajnálatos balesetéről. Képzelem, mennyire megrendült annak hallatára édes mamácska [ti. Klotild főhercegnő], ki Excellenciádat oly igen tiszteli! Ha lehetséges volna, óh mi szívesen ott ülnék ágya mellett, s szeretettel ápolnám és szolgálnám a mi jó püspökünket súlyos bajában, de mivel ez sajnos nem lehetséges, fogadja kérem a magam és László öcsém [ti. László főherceg] részéről őszinte részvétünk kifejezését, és kérem, tudósíttasson hogylétéről, mert amily mértékben javul baja, oly arányban fog növekedni affeletti örömöm”.

Nagyméltóságú Főherceg Ur
Igen nagy sajnálkozással és részvétellel hallottam a lesújtó hírt Nagyméltóságod sajnálatos balesetéről. Képzelem, mennyire megrendült annak hallatára édes mamácska, ki Excellenciádat oly igen tiszteli. Ha lehetséges volna, óh mi szívesen ott ülnék ágya mellett, s szeretettel ápolnám és szolgálnám a mi jó püspökünket súlyos bajában, de mivel ez sajnos nem lehetséges, fogadja kérem a magam és László öcsém részéről őszinte igaz részvétünk kifejezését, és kérem tudósíttasson hogylétéről mert amily mértékben javul baja

Nagyméltóságú és förtékelendő
Bánszék György v. k. t. és püspök és

sziveskedjék az asztalnál balról

Ócsárdorosi és Apasztói Királyi Mésze
mellé ülni.

- 1891-ben Haynald Lajos halála után kalocsai érsekké nevezték ki, ezzel „megérkezett” a hazai kulturális és művészeti élet központjába, Budapestre. Az év nagy részét ugyanis ettől kezdve a fővárosban töltötte.
- Több nagy kiállítást is támogatott. Az 1896. évi országos millenniumi kiállítás szervezésében is részt vett. Később az 1900. évi párizsi világkiállításra és az 1904. évi Mária Terézia korabeli liturgikus öltözeteket bemutató tárlatra is kölcsönzött egyházművészeti emlékeket.
- Kalocsai érseksége idején egyházmegyéjében jelentős anyagi források biztosításával több új templom építését is támogatta.

Újvidék, Szűz Mária Szent Neve templom

A Császká-gyűjtemény helye a hazai gyűjtemények sorában

- A Császká-gyűjteményt méltán említhetjük a hazai, ismert főpapi gyűjtemények sorában mind nagyságrendjét, mind összetettségét illetően. Simor János hercegprímáshoz (1813–1891), Pyrker László egri érsekhez, Ipolyi Arnold (1823–1886) besztercebányai, majd nagyvárad, ill. Bubits Zsigmond (1821–1907) kassai püspökökhöz hasonlóan Császkát gyűjteményének létrehozásában és gyarapításában devociós, ill. hazafias, nevelő és ízlésformáló szempontok egyaránt vezették, amellett, hogy kollekciója főpapi reprezentációjában is hangsúlyos szerepet kapott. A nagyközönség és ezen belül a klérus érdeklődését is a középkor emlékei felé fordította, és ezzel természetesen befolyásolta a gyűjtői preferenciáikat is.
- **A Pyrker-gyűjtemény:** 1836-ban Pyrker László egri érsek képgyűjteményét a Magyar Nemzeti Múzeumnak ajándékozta. Ennek első darabjait még lilienfeldi apátként vásárolta. Gyűjteménye gyarapodása 1820-as velencei pátriárkai kinevezése után, az ott töltött időszakban kapott nagyobb lendületet. 1826-ban egri érseki kinevezése után az ekkor mintegy 190 darabot számláló képtárát magával vitte új székhelyére és az egri rezidencia erre a célra átépített, déli szárnyában helyezte el. Egri hivatali ideje alatt is folyamatosan gyarapította a gyűjteményt. A Pyrker-képtár darabjait 1846 márciusától tekinthette meg a nagyközönség az újonnan átadott Nemzeti Múzeumban. Ez volt az első nyilvános, szakszerűen rendezett magyar festmény-kiállítás.
- **A Simor-gyűjtemény:** Simor János hercegprímás 1875-ben nyitotta meg képtári anyagot, régészeti és iparművészeti emlékeket, metszeteket, valamint könyvritkaságokat magában foglaló gyűjteményét a nagyközönség előtt. 1882-ben a Simor-gyűjtemény az esztergomi Prímási Palotában nyert végleges elhelyezést. Az épület második emeletén kapott helyet a képtár, valamint itt tekinthették meg az érdeklődők Simor régészeti, iparművészeti darabjait, metszeteit és könyvritkaságait. Simor gyűjteménye mellett tervszerűen gyarapított művészettörténeti szakkönyvtárat is létre hozott. 1887-től neve Keresztény Múzeum lett.

- **Az Ipolyi-gyűjtemény:** Ipolyi Arnold nagváradi püspök gyűjteménye csak töredékeiben maradt fenn. A püspök halála után a gyűjtemény egyben tartását nehezítette, hogy még Besztercebányán készített végrendeletét az uralkodó nem hagyta jóvá. Végrendeletét mind vérszerinti örökösei, mind az öröklési joggal rendelkező királyi kincstár megtámadta. Püspök utódja, Schlauch Lőrinc az örökösödési per lezárultáig becsomagoltatta az Ipolyi-gyűjteményt, így biztosítva annak érinthetetlenségét. Legközelebb csak 1896-ban tekinthette meg a nagyközönség a kollekció egyes részeit a Biharmegyei Régészeti és Történelmi Egylet Múzeumában. 1918 decemberében a román hadsereg betörése idején, az Ipolyi-gyűjtemény egyes részeit Budapestre, a Nemzeti Múzeumba menekítették. Innen csak 1920-ban vitték tovább az esztergomi Keresztény Múzeumba, ahol Ipolyi eredeti szándéka szerint nyert végleges elhelyezést gyűjteményének Magyarországra áthozott része. Az egykor mintegy 1700 darabot számláló gyűjtemény 2/5-e került a Keresztény Múzeum tulajdonába, 3/5-e pedig Nagyváradon maradt. Ez utóbbi darabok nagyrésze megsemmisült, vagy szétszóródott. Néhányat pedig a nagyváradi Kőrösvidéki Múzeumban őriznek.

- **A Bubics-gyűjtemény:** Gazdag műtárgyegyüttes volt Bubics Zsigmond kassai püspök tulajdonában. Ez sem maradt fenn a maga teljességében. Egy része hazai és külföldi múzeumokba került. A legnagyobb, egyben maradt csoportja, a fajanszkollekció jelenleg az Iparművészeti Múzeumban található. Ezt még 1891-ben ajándékozta oda Bubics. A Bubics-gyűjtemény a püspök életének utolsó éveiben vagyonával együtt zárgondnokság alá került, mivel Bubics tetemes adósságot halmozott fel. Majd halála után, 1907-ben elárverezték. Festészeti, grafikai, iparművészeti és régészeti anyagot, valamint textíliákat egyaránt magában foglalt az előbb már említett fajansztárgyak mellett.

A Császka-gyűjtemény története

- Története két fő korszakra tagolható: szepesi és kalocsai időszak
- Gyarapodás forrásai: műkereskedelem hagyományos csatornái, a középkori emlékekben gazdag szepesi egyházmegye
- A templomfelújítások révén Szepeshelyre begyűjtött műtárgyakat a püspöki palota és a székesegyház raktáraiban ill. a magtár épületeiben helyezték el.

Püspöki palota, Szepeshely

- „Tegnapelőtt olvastam, hogy Császka kalocsai érsek hátrahagyott ingóságait el fogják árverezni. A Szepességben sok helyütt informáltak arról, hogy az elhunyt ottani püspök korában, papjaitól sok régiséget kapott ajándékba, melyek egy részét magával vitte Kalocsára. Azt hiszem, érdemes volna a dolgokat a Szepesvármegyében majdan alakítandó múzeum számára megmenteni.”

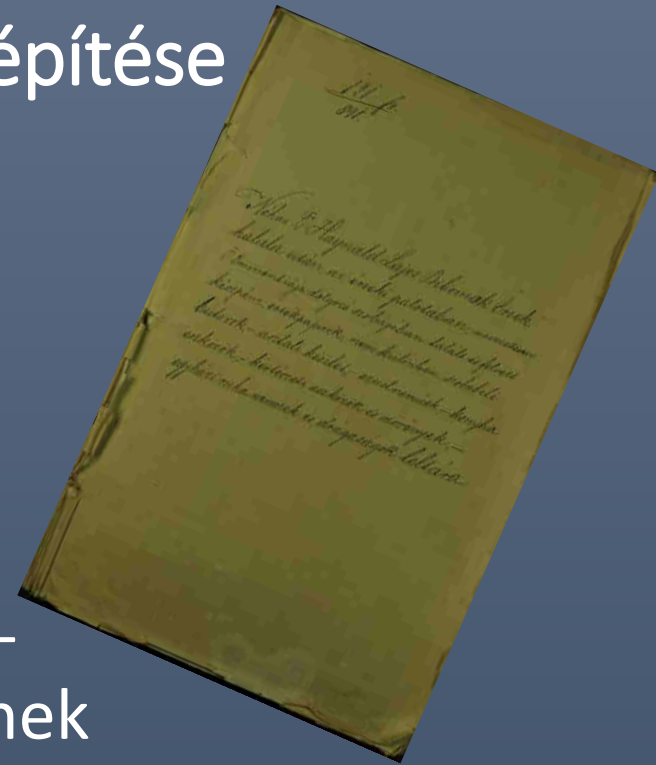
Divald Kornél levele Koronghi Lippich Elek miniszteri osztálytanácsoshoz. 1904. november 11.

Divald Kornél szepeshelyi fotója

A Császka-gyűjtemény felépítése

- Gyűjteményi egységei: Képtár, Ötvösgyűjtemény, Régiségek Tára, Éremtár, Textiltár, Könyv- és oklevélgyűjtemény
- A képtár szepesi korszakát leszámítva leltárak nem maradtak fenn. A Császka-gyűjtemény rekonstrukciójában segítenek a különféle források: sajtóhíradások, Császka pénztárnaplói, levéltári dokumentumok, Löfkovits Artúr debreceni ékszerész gyűjteményének iratai és naplója

Löfkovits Artúr

Savnik, a szepesi püspökök nyári rezidenciája

Erdélyi Mór fotósorozata: a kalocsai érseki palota díszterme

Erdélyi Mór fényképezte.

Budapest, Uffitzing ut. 2. sz. n. Károlyi György szerkeszt.

Erdélyi Mór fotósorozata: a nyári lakosztályhoz tartozó szalon

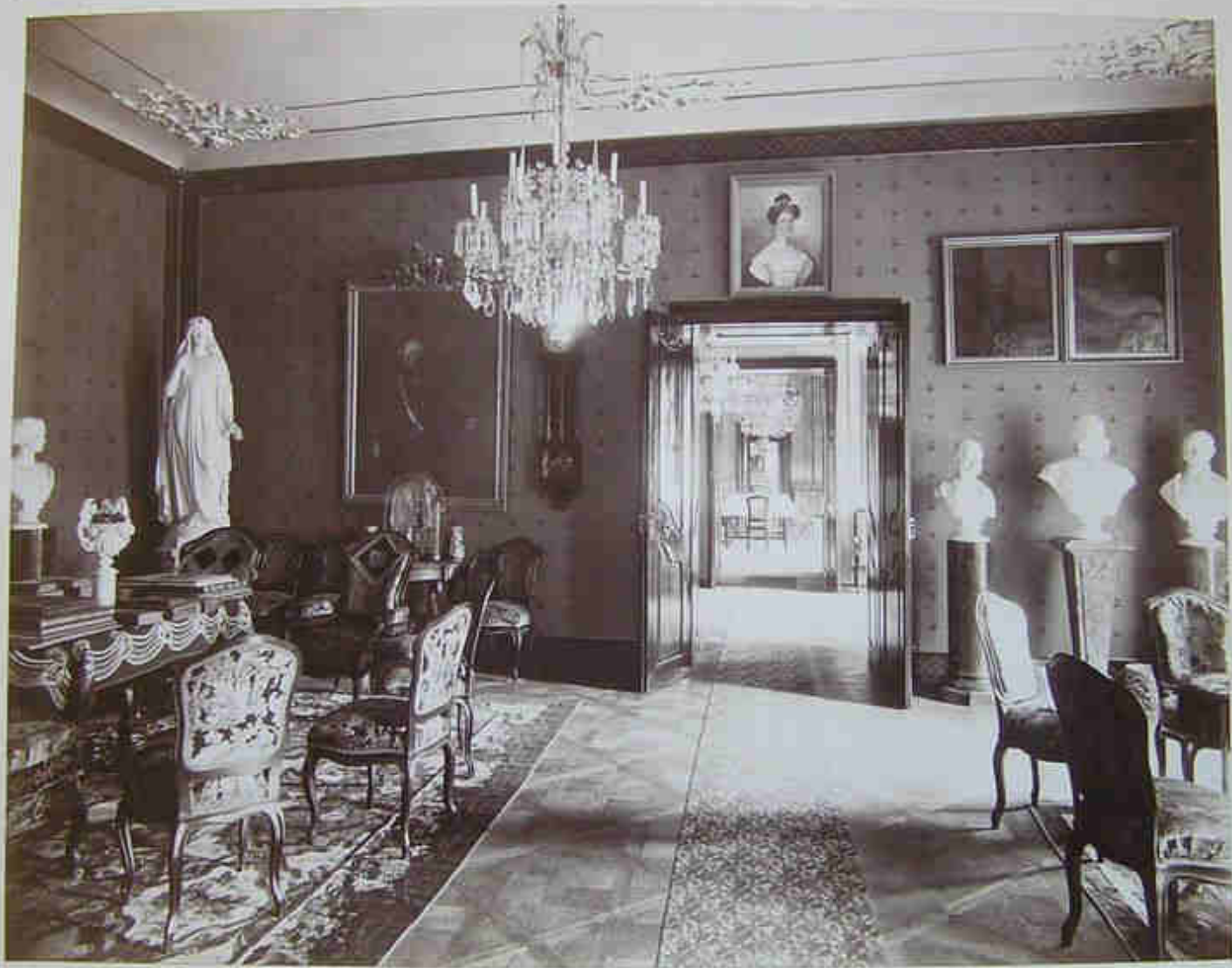

Érdélyi Mór fotósorozata: a nyári lakosztályhoz tartozó szalon

Érdélyi Mór fotósorozata: a nyári lakosztályhoz tartozó szalon

Erdélyi Mór fotósorozata: a kalocsai érseki palota ún. királyszobája

A Képtár

- Egyedül ennek van leltára, az ún. Szepesi-jegyzék
- Két fő csoportra tagolódott: az ún. régi képtári anyagra, melyhez 15-17. századi művek tartoztak. Az „új” képtári rész pedig kortárs képeket foglalt magába. Metszetek és szobrok is a Képtár részét képezték.
- Tematika: a vallásos tárgyú, magánáhítatot szolgáló darabok, portrék (főleg egyházi személyek), tájképek, csendéletek, állatképek.
- Másolatok: a kor szokása szerint reprodukciók készültek kedvelt festményekről. Ilyenekkel is találkozhatunk a Császká-képtárban. Pl. Balló Edével másolatot készíttetett a firenzei Santa Maria Maddalena dei Pazzi kolostorának Perugino festette triptichonjáról.
- Nagyságára vonatkozóan óvatos becsléseket tehetünk: mintegy 260 darabot foglalt magába. A szepesi korszakban a régi képtárhoz kb. 22 táblakép tartozott. A kalocsai korszakban további 60 művel gyarapodott a Képtár. Ebből 12 a régi képtári részhez sorolható. A többi kortárs alkotás volt, mint pl. Mednyánszky László, Telepy Károly, Szoldatits Ferenc, Strobl Zsófia, Angyalffy Erzsébet alkotásai vagy Császká „udvari” festőinek, Hanula Józsefnek és Felice Dabertonak a művei.

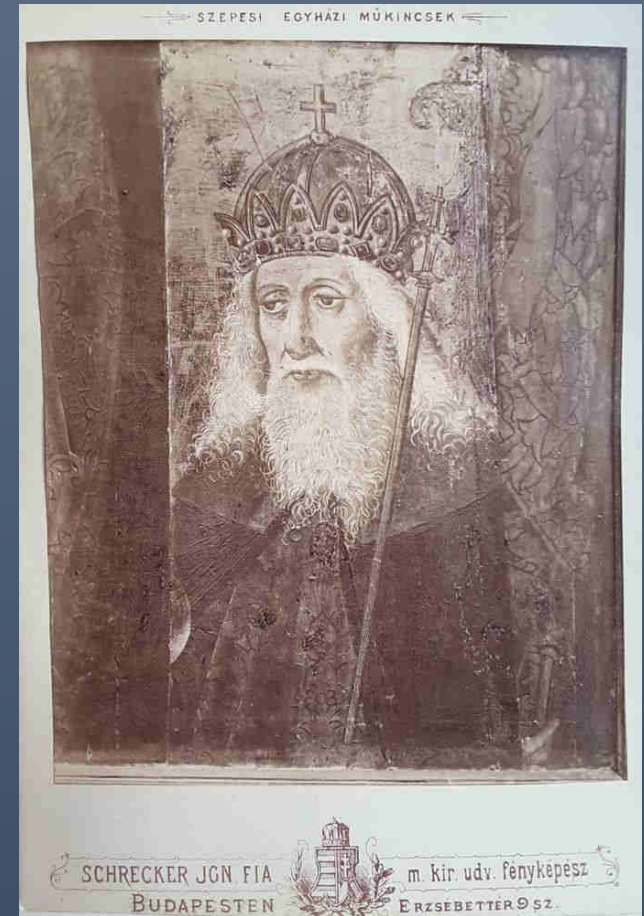
A Löfkovits-
gyűjtemény a
debreceni Városi
Múzeum
kiállításán, 1905-
ben

*„Ezen festmények legnagyobb része néhai Császka György
kalocsai érsek képtárából való”*

Szepesi korszakban beszerzett darabok

Pieta. 15. sz. vége-16. sz. eleje.
Lőcsei Miklós (?). A Szepesi-
jegyzékben *Fájdalmas Szűz Mária
Jézus holttestét kezében tartja*
címmel szerepelt.

Szent István király. A szepeshelyi
Szent Márton székesegyház Szent
királyok oltárához tartozott.
Jelenleg is a templomban őrzik.

- *Szent Júdás Tádé apostol vértanúsága*
- Winkler Epitáfium mestere, 1480-as évek.
- Szepesi korszakában jutott hozzá Császka György. Akkor tévesen attribúálták: Michael Wolgemuth szerepel a Szepesi-jegyzékben készítőjeként, ahol *Ifjabb Szent Jakab apostol vértanúsága* címmel szerepelt.
- Jelenleg a budapesti Szépművészeti Múzeumban őrzik. 1905-ben a gyűjtemény árverésekor vásárolta meg annak jogelődje, az Országos Képtár.

A kalocsai korszak unikális darabja

- Juan de Flandes: Keresztelő Szent János oltár. 1496-1499. Kasztíliai Burgos közelében álló, korábban karthauzi Miraflores kolostor egykori oltára. Császka György a pirossal keretezett *Ecce Agnus Dei* című képét vásárolta meg. 1905-ben, a hagyatéki árverésen Löffkovits Artúr vásárolta meg. 1948-ban lánya, Löfkovits Józsa visszakereste a Déri Múzeumban letétként őrzött képet.

Juan de Flandes: Ecce
Agnus Dei.
Szépművészeti Múzeum
Fotótára.

Az ötvösgyűjtemény

- Leltárai nem ismertek.
- Liturgikus rendeltetésű darabokat foglalt magába. Köztük voltak Császka György megrendelésére készültek, vagy a szepesi egyházmegyéből begyűjtött műkincsek.
- Az 1876. évi és az 1884. évi történeti ötvösmű kiállítás jó alkalmat jelentett a szepesi, középkori egyházművészeti emlékek összegyűjtésére. A kölcsönzött darabok egy része később is Szepeshelyen maradt.

Durguth József esztergomi kanonok gyűrűje. Szepeshely.

Toporci és maldúri liturgikus tárgyak

- „A mi a követelt műkincseket illeti, ezek a visszazárt levélből következőleg is az akkori püspök urnak [ti. Császka Györgynek] magángyűjteményébe adattak át. Azok ugyanis sem a püspökség, sem a káptalan leltárában nem szerepelnek s legfeljebb nevezett püspök elődöm hagyatékából volnának visszakövetelendőek. A püspökség kápolnájában csak a malduri cziborium s egy régebbi szentségtartó van elhelyezve. Erre nézve nincs kizárva, hogy a toporczi templom tulajdona lehetett”.

Párvy Sándor szepesi püspök 1908-ban íródott válasza a toporci hívek számára

A kalocsai korszak jelentős műtárgyvásárlása

Szent István herma. Bachruch
Károly, 1893-1896.

Régiségek Tára

- Iparművészeti jellegű darabok, régészeti leletek és természettudományos ritkaságok tartoztak ide. Leltárai nem ismertek.
- *„Az I. emeleti folyosón [ti. a kalocsai érseki palotában] 10 szekrényben a kövületek és bronz korszaki leletek gyűjteménye van kiállítva”.* Építészeti Szemle. 1893.
- 1885-ben a Szepesvármegyei Történelmi Társulat lőcsei, első gyűléséhez kapcsolódóan kiállítást rendeztek, ahol a Császka-gyűjtemény bronzkori tárgyait, népvándorláskori sarkantyúját, kardját is bemutatták.
- A Régiségek Tárahoz tartozó darabok nagyrészt Löfkovits Artúr vásárolta meg.
- *„Mikor a Császka-féle árverésen ezt a kristálykeresztet vásároltam, vettem több értékes szentképet, több jó tájképet és egy XVII. századbeli kis szárnyas oltárt. Az oltár kívül sima mahagóni fa volt, 1 méter magas, kulccsal nyitható. A középső kép cizellált nyitható érc kerettel, alul fiókocskával. Ismeretlen hollandi festő remeke volt a három kép. Maga az oltár nehezen volt ide-oda szállítható, s így én az érdeklődőknek csak a fényképét mutathattam meg. Nem is sikerült az oltárt még bekerülési áron sem eladnom, s végül is egy Andrássy-úti antikváriumnak adtam, veszteséggel el”* Löfkovits Artúr naplófeljegyzése. 1905.

gyűjteményeiről. Mindenekelőtt
felülmutatva ezekden és érde-
kesekben a néh. Czajka György
Kalocsai ésef hágyottékakól
általán megvásárolt változatos
gyűjtemény, amelyben: diluvi-
ális kőbetti állatmaradványok,
csontok, csigák, (számosi maradványok
szeg) kőművek (balassoni kő-
kőhormár), csigák, Afrikában
lejtést ragasztó állatok csontjai,
öskönői kőöbbsi csodákú bronz
és vasfegyverek, bronzármak, exo-
ticus népek hangszerei stb.
láthatók. Gyűjtemény magga
pár száz darabból áll. - Magyar -

Löfkovits Albertus in Lavabli ajándék
 isai fiairól György Malocai örök hagyatékából.
 1. meggyereimpek: iweglapokra prövel, növénygyűjtés
 nagy fehér rige, 5 kisebb fehér rige
 10 db. kisebb-nagyobb " "
 1 db nagy fehér rige 2 kisebb " "
 2 db. meggyereimpek rige
 3 db. kisebb nagyobb " "
 4 db. árvány és kövületek
 5 db. meggyereimpek manunka fej és lábcsont
 6 db. más növények és árvány
 7 db. négyzet állal - a kumbok mellett nagy
 aszúllai szűz fej; sorokán alio öltözés
 8 db. világos rögök, 2 rög, különféle csontok
 és növények.
 9 db. vas kabaló, 10 db. vas kabaló, 11 db. vas kabaló
 12 db. vas kabaló, 13 db. vas kabaló, 14 db. vas kabaló
 15 db. vas kabaló, 16 db. vas kabaló, 17 db. vas kabaló
 18 db. meggyereimpek kabaló.

A debreceni Városi Múzeum 1911-ig vezetett leltárkönyvének a Löfkovits-gyűjteményre vonatkozó bejegyzése. Déri Múzeum Archívuma.

NIK'UEBZI

MU NDJIRA IA KUPURUMUKA

PENO

BZAKUPEMBA BZADIDISSA BZA UANTU AKRISTAO,
KUTI AFIKE KUDZURU KU NA MURUNGU.

IDAKONDZEDUA

NA

P. ESTEVAO CZIMERMANN

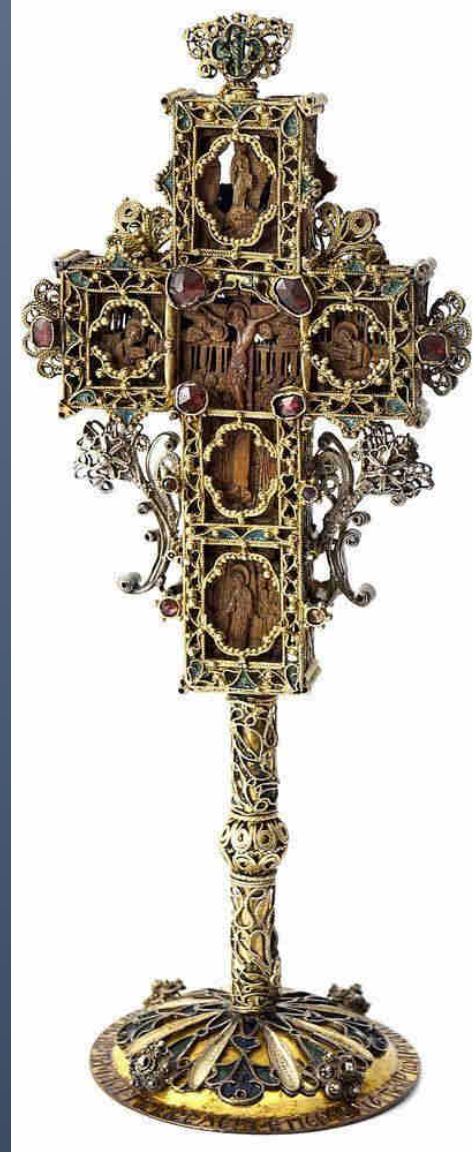
CHUARO CHA KUKONKANA KUA JESU.

NA KUGONEKA KUA AKURU A-MU

Legmélyebb tiszteletem. és hálaim jeléül fel-
ajánlja ezen Könyvet
Budapest 890 Jan. hó 3^{án}
P. Czimermann Istvánff
Apost. Néger hitközlő

Gyöngyházberakásos
feszület. Szepeshely,
17. század.

Athoszi
kereszt. 1743.
Veszprémi
Egyházmegyei
Gyűjtemény.

- A Régiségek Tárnak része volt egy feszület-gyűjtemény is.

Textiltár

- *„Jóval régibb, de már szintén a XV. századból való miseruhákkal a szepeshelyi püspöki kápolna ruhatárában találkozunk. Ezeket Császka György püspöksége idejében az egyházmegye különböző templomaiból küldték be ide” Divald. Szepesvármegye művészeti emlékei.*
- A Szepeshelyre küldött darabok közül néhány szerepelt az 1876. évi kiállításon. Az itt bemutatott miseruhák közül néhányat 1917-ben a Magyar Nemzeti Múzeum vásárolt meg. Szepeshelyről több kazula is a lőcsei Szepesi Múzeumba került.
- *A liturgikus textileken kívül különféle csipkéket és hímzéseket foglalt magába a gyűjtemény. A Magyar Ipar 1881-ben beszámolt a késmárki vászonkiállításról és lenvásárról. Itt Császka György brabanti csipkéi és hímzései is ki voltak állítva.*
- Az egyetlen olyan gyűjteményi rész, ahol leltározó munka nyomait fedezhetjük fel. Az 1896. évi millenniumi kiállításra készülve Czobor Béla leltározta a liturgikus viseleteket.

A Magyar Nemzeti Múzeumba került leibici kazula

A Magyar Nemzeti Múzeumba került leibici kazula

A Magyar Nemzeti Múzeumba került felső-lapsi kazula

A lőcsei Szepesi Múzeumba került krígi kazula

Éremtár

- Leltára nem ismert. A Császka-hagyaték 1905. évi árverésekor Daróczy Zoltán paksi földbirtokos vásárolta meg a 2000 darabból álló éremtárat. 1918-ban Daróczy eladta gyűjteményét Walla bécsi régiségkereskedőnek.
- Ehhez tartozott Kárpáti András professzor 372 darabból álló gyűjteménye, mely 126 római és 246 vegyes érmet tartalmazott. *A” legnagyobb részt Duna-Földváron szereztem, de vannak köztök Győrben, Tapolczán, Szolnokon és Felsőbányán (a mely helyeken összesen 19 évig tanítóskodtam) találtak is”- írta Kárpáti András 1875-ben.*
- Császka pénztárnaplójában érmek vásárlásáról is írt. Pl. 1889-ben 12 db aranyérmet vásárolt.
- Az Éremtár néhány érdekes darabját a Numizmatikai Közlöny is méltatta, mint pl. Bocskai István 1606-ban vert tízaranyos pénzét, olasz városi tallért, Mátyás, Zsigmond és Ulászló aranyainak 25-féle változatát, II. Rákóczi Ferenc korából származó pénzeit.

Pályaszám	T á r g y	Darab	Jegyzet
	<u>Kürtje okmányok.</u>		
1	Kürtje 1316-ból. A szepesi kapitány kiadványja Podolin város privilégiumairól Függetlenséggel.		
2	Kürtje 1409-ből. Privilegiumok Szepességre Lengyel király megerősítésével Podolin város kiváltságait, melyeket 1292-ben Venetia című királytól kapott.		
3	Kürtje 1409-ből. Kiegészítő magyarázat privilégiumaira a Podolin városának megengedett városokból. Pecét levált róla.		
4	Kürtje 1394-ből. A szepesi kapitány kiadványja - Két podolini polgár panasza ügyében bizonyítja, hogy Sumes város adósságát kifizette. Pecét jelle magyarázat kürtje együttes magyarázat.		
5	Kürtje 1391-ből. Csof. Kiből a szepesi város privilégiumaira Podolinban adtuk ki. Szepesi kapitány kiadványja, pecét levált róla.		
6	Kürtje 1405. A szepesi király megerősítésével Podolin város kiváltságait - Pecét kiadványok.		

Könyv- és oklevélgyűjtemény

- Több ritkaság, pl. ösnyomtatványok tartoztak ide
- 13 darab, Szepességgel kapcsolatos oklevelet sorolt fel a Császka-inventarium. Ebből 6 jelenleg is a Kalocsai Főegyházmegyei Levéltárban található.

Köszönöm a figyelmet!

